

BİRLEŞTİRİLMİŞ VE BAĞIMSIZ SINIFLI İLKÖĞRETİM 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLERİN KAZANIMLARINA ERİŞİM DÜZEYLERİ

4TH GRADE STUDENTS' ACCESSING LEVEL TO SOCIAL STUDIES OBTAINMENTS IN MULTI-GRADED AND SINGLE-GRADE CLASSROOMS ELEMENTARY SCHOOLS

Özcan PALAVAN*

Özet: Bu araştırma ile birleştirilmiş sınıflarda ve bağımsız sınıflarda verilen eğitimin karşılaştırmasını yapmak, sınıfların birleştirilme şekline ve öğrencilerin cinsiyetine göre öğrenci başarısında fark olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören 1154 4. sınıf öğrencisi ve bağımsız sınıflarda öğrenim gören 724 4. sınıf öğrencisi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmada, verilerin çözümlenmesi için t-testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre; 4. sınıf öğrencilerinin birleştirilmiş ya da bağımsız sınıflarda öğrenim görmesinin, sosyal bilgiler dersinin kazanımlarına erişimi etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir. Bunun yanında birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sosyal bilgiler dersinin kazanımlarına erişim düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Anahtar Sözcükler: Birleştirilmiş Sınıf, Sosyal Bilgiler, Cinsiyet, Kazanım.

Extened Abstract

Purpose: In our country, problems related to multi-grade class teaching which is based on teaching more than one class at the same time occurring as a result of socio-economic and geographical conditions especially in rural areas are required to be understood and solution offers to these problems should be developed. Therefore teaching in multi-grade classes should be examined in all aspects. In this respect, the findings of this study will provide great benefits to the teachers working in multi-grade classrooms, to the supervisors who guide teachers and prospective teachers studying at Faculty of Education, Department of Elementary School Teaching. This research was conducted to determine to what extent 4th-class students in multi-grade classes reach the educational attainments anticipated in Social Studies courses and thus their achievements. To achieve this goal, the following questions were asked.

* Arş.Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği ABD, ozcanpalavan@hotmail.com

1. Are there any significant differences between 4th grade students attending multi-grade classes and those attending independent classes with respect to the students' attainment levels of Social Studies curriculum goals?
2. Are there any significant differences between 4th grade students attending multi-grade classes handled by one teacher and those attending multi-grade classes handled by two or more than two teachers with respect to the students' attainment levels of Social Studies curriculum goals?
3. Are there any significant differences between 4th grade male and female students attending multi-grade class with respect to the students' attainment levels of Social Studies curriculum goals?

Method

Sample: The research sample consists of 1154 fourth grade students in multi-grade classes and 724 fourth grade students in independent classes.

Data Collection Tool: Data were obtained using an "Information Form" and a "Social Studies Achievement Test" developed by the researcher. To develop "Social Studies Achievement Test", "İyi ki Var" unit in Social Studies course book was chosen. Cronbach's alpha internal consistency coefficient of 36-item Social Studies Achievement Test was calculated as 0.9074.

Results: Significant difference was observed between students in multi-grade classes and students in independent classes with respect to their attainment levels of Social Studies curriculum goals. No significant difference was observed between 4th grade students attending multi-grade class handled by one teacher and those attending multi-grade class handled by two or more than two teachers with respect to students' attainment levels of Social Studies curriculum goals. There was no significant difference between 4th grade male and female students attending multi-grade classes with respect to students' attainment levels of Social Studies curriculum goals.

Discussion & Conclusion: Study results revealed a significant difference between students in multi-grade classes and students in independent classes with respect to students' attainment levels of Social Studies curriculum goals. This difference was in favor of 4th grade students studying in independent classes. In multi-grade classes, the class type whether multi-grade or independent can be considered as a factor affecting teaching major courses. From this point of view, it is possible to say that having multi-grade or independent classes is an important factor affecting teaching courses in primary school curriculum which was prepared with the spiral education understanding. As most of the multi-grade classes are in rural areas, environmental factors may have an effect on this result.

Study results also revealed significant differences between students attending multi-grade class and those attending independent class with respect to students' attainment levels. In consequence of this result, it can be concluded that students attending independent classes are more successful than those in multi-grade class. Having independent or multi-grade classes can be considered as a factor affecting the students' success.

No significant difference was observed between 4th grade students attending multi-grade class handled by one teacher and those attending multi-grade class handled by two or more than two teachers with respect to students' attainment levels of Social Studies curriculum goals. In accordance with this result, it can be concluded that multi-grade class teaching handled by two or more than two teachers does have a significant affect on students' achievement as long as independent class teaching is provided. The major factor affecting student success is the type of class, either multi-grade or independent.

No significant difference was observed between 4th grade male and female students attending multi-grade classes with respect to students' attainment levels of Social Studies curriculum goals. Our study findings are consistent with those in the study conducted by Candan (1990) on primary school 5th grade students' attainment levels of Social Studies and Science curriculum goals with respect to gender.

The results obtained in this study have revealed that the use of programs that are being implemented in independent classes in multi-grade classes has negative effects on students' success. In this context, a new program constructed for the needs of multi-grade classes should be implemented. Additionally, courses on the multi-grade class teaching applications may be scheduled in primary school teaching programs. In-service training programs on teaching in multi-grade classes and directed to solve the problems of teachers may be arranged at certain intervals for the teachers working in multi-grade schools. Mentoring/educational coaching may be an alternative approach. When this issue is considered in terms of gender, we can say that training in multi-grade classrooms minimizes the differences between male and female students. Additionally, since the differences between boys and girls at this age are not prominent, this result can be considered as normal.

Key Words: *Multi-Graded Classroom, Social Studies, Gender, Students' Success*

Giriş

Eğitim günün koşullarına, çağın gereklerine göre çeşitli değişimler ve gelişmeler göstermelidir. Değişimin ve gelişmenin olmadığı yerde gerileme kaçınılmazdır. Bu hızlı gelişim ve değişim ışığında birçok ülke eğitim sistemlerini sorgulamaktadır. Bu sorguda ortaya şu çıkmaktadır: Artık bireylere hazır bilgiyi vermek, bilgiyi hafızasına kaydetmesini sağlamak yeterli değildir. Çünkü bilgiler her gün değişmekte ve güncellenmektedir. Bunun sonucunda eğitim, bireylere bilgiyi vermek yerine bilgiye ulaşmayı yani öğrenmeyi öğretmek olarak ifade edilebilir. Rand ve Schwartz'a (1999: 88) göre eğitimin en önemli amacı insana kendi zihnini kullanarak nasıl yaşayacağını öğretmek ve karşılaştığı sorunlarla nasıl mücadele edeceğini göstermektir. Bireyin yaşamsal bir gereksinmesi olan eğitim; bireye nasıl düşünmesi gerektiğini, nasıl anlaması gerektiğini, öğrendiklerini, bildiklerini nerede nasıl uygulaması gerektiğini mutlaka öğretmelidir.

Çağdaşlaşma mücadelesi veren ve bu konuda başarılı olan ülkeler, eğitime bir sistem mantığı ile yaklaşmışlardır. Çünkü eğitim, birbirine dayanan birçok öğeyi içine alan bir bütündür ve bu öğeler birbirlerini etkilemektedir (Başar 2003: 32). Sistem içerisinde bir öğrenci istenilen nitelikte yetişmiyorsa bu durum sistemi sorgulamayı gerektirir. Bu sorgulama sonunda hatanın kaynağını bulmak sorgulamanın ana ereğidir. Bu çerçevede ülkemizde son olarak 2005 yılında ilköğretim programlarında değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliğin bir yıl gibi kısa bir sürede yapılması 8 yıla yayılmış olan ilköğretim programları için yeterli olur mu gibi bazı soruları akla getirmektedir.

Eğitim sistemimizin temeli olan ilköğretim kademesinde, bireylere toplumla uyumlu bir şekilde hayatlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan bilgi ve becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca burada kazanılan bilgi ve beceriler daha ileri eğitim kademelerindeki öğrenmelerin de temelini oluşturmaktadır. İlköğretim Türkiye'de zorunlu eğitim kapsamındadır ve bütün vatandaşlar ücretsiz olarak bu eğitimden yararlanırlar. Fakat ülkemizin özellikleri, bu hizmetin bütün vatandaşlara götürülmesinde bazı sıkıntılara yol açmaktadır. Türkiye, özellikle yerleşim alanları bakımından dağınık bir görünüm sergilemektedir. Ayrıca bu yerleşim sayılarının çok, nüfuslarının az olması göz önüne alındığında ilköğretim okulunda sınıflara düşen öğrenci sayısı azalmakta buna bağlı olarak da her sınıfa öğretmen vermek zorlaşmaktadır. Bu nedenle birden çok sınıfın birleştirilerek bir öğretmen tarafından okutulması yoluna gidilmektedir (MEB 1995 Akt. Öztürk 2001). Bu uygulamaya birleştirilmiş sınıf denilmekte olup, sadece bizim

ülkemizde değil, dünyanın birçok ülkesinde kullanılan bir öğretim seklidir (Fidan ve Baykul, 1993: 2). Binbaşıoğlu (1999) Amerika'da bu çerçevede sınıf sistemi yerine grup sisteminin uygulandığını ve bu sistemin amacınının 1. 2. ve 3. sınıfları bir grup, 4. ve 5. sınıfları da ayrı bir grup olarak birleştirerek eğitim vermek olduğunu belirtmektedir. Fransa'nın kırsal bölgelerinde bu türde birçok okul vardır ve bunların bazıları tek sınıflı okullardır (Anderson-Lewitt, Sirota & Mazurier;1991: 80). Ayrıca Mason ve Stimson (1994) Kanada'da okulların % 17'sinin, İngiltere'de ise % 19'unun birleştirilmiş sınıf okullardan oluştuğunu belirtmektedirler. Ülkemizde 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı çerçevesinde hazırlanan İlköğretim Alt Komisyon raporunda, birleştirilmiş sınıf uygulamalarının çağdaş nitelik ölçütlerine göre uygun hale getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (DPT, 2001: 28).

Türkiye'de her okula öğretmen gönderebilmek için çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Öğretmeni olmayan yerlere özellikle kırsal kesimlere vekil öğretmen, ücretli öğretmen gibi statüler altında yeterli öğretmenlik bilgi ve tecrübesine sahip olmayan öğretmenler görevlendirilerek sorun geçici olarak çözülmeye çalışılmaktadır. Yeterli bilgi, beceri ve deneyime sahip olmayan bu öğretmenler oldukça zor bir iş olan birleştirilmiş sınıf eğitimi vermek durumunda kalmaktadır. Bu sorun sadece bizde değil başka ülkelerde de görülmektedir. Bu konuda Mason ve Doebner (1998) birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan 36 okul müdürü üzerinde bir çalışma yapmış ve çalışmalarında birçok müdürün bağımsız sınıflı eğitimi tercih ettiklerini, bu tercihlerine neden olarak da birleştirilmiş sınıflarda programı uygulamadaki sıkıntıları, öğretmen ve ailelerin endişelerini göstermişlerdir. Burada bahsi geçen okul müdürleri bizdeki vekil müdürler olarak görülmelidir. Çünkü bu araştırmanın yapıldığı ülkelerde birleştirilmiş sınıflı okullarda bir müdür ve bir öğretmen görev yapmaktadır. Bu okullardaki müdür sadece okulu yöneten değil aynı zamanda ders veren kişilerdir. Bu konuda bir başka çarpıcı çalışmayı da Gibson (1994) yapmıştır. Yeni atanmış 24 öğretmen ile görüşme yapmıştır. Bu görüşmeler sonunda öğretmenlerin üçte ikisinin kırsal kesimlerde nasıl bir eğitim verecekleri konusunda kendilerine verilen eğitimden memnun olmadıkları belirlenmiştir. Gibson, bu çerçevede birleştirilmiş sınıflarda kaliteli bir eğitim yapabilmek için öğretmenlere öğretim yöntemleri, idari işler, öğrencinin değerlendirilmesi ve yerel halkla ilişkiler hakkında daha iyi bir eğitim verilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Ayrıca Dalka (2006) tarafından birleştirilmiş sınıflarda görev yapan 95 öğretmenle yapılan çalışmada 2005 programının birleştirilmiş sınıflı okullarda uygulanması ve başarı elde edilmesinin bu haliyle çok zor olduğu belirtilmiştir.

Birleştirilmiş sınıflarda öğretim bağımsız sınıflardan farklı yapılmaktadır. Birleştirilmiş sınıflarda sistem, aynı ders saati içinde, bir grup öğretmenle ders işlerken, bir gruba da ödev verilerek grubun kendi başlarına çalışmalarını sağlamak üzerine kuruludur. Sınıfta öğretmen ayrı bir şey anlatırken öğrenci ayrı bir şey çalışmak zorundadır. Sadece mihver (eksen) dersler olarak adlandırılan Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji dersleri ortak işlenmektedir. İfade ve beceri dersleri olarak adlandırılan Türkçe, Matematik, Müzik gibi dersler bu derslerin bir uzantısı gibi düşünülerek mihver derslerin temelleri üzerinde yapılandırılmaktadır. Bu nedenle mihver derslerin başarısı diğer dersleri etkilemektedir. Bu konuda Akpınar, Turan ve Gözler (2006) tarafından birleştirilmiş sınıflardaki öğretmenlerle yapılan çalışmada birleştirilmiş sınıflarda eğitim-öğretim ve öğretmenli-ödevli ders işleme konularında sıkıntı yaşandığı belirlenmiştir.

1., 2., 3. sınıflarda okutulan Hayat Bilgisi dersi, doğa bilimleri, sanat, düşünce ve değerleri kapsayan bir derstir. Bu ders 4. ve 5. sınıflarda Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji isimleriyle iki ayrı ders olarak okutulmaktadır. Fen ve Teknoloji dersi ile öğrenci çağın bilgi ve teknoloji alanındaki gelişmelerden haberdar olmakta, bu bilgi ve teknolojiyi hayatında nasıl kullanacağını öğrenmektedir. Sosyal Bilgiler ile öğrenci daha çok toplumsal yaşamında, insanlarla ilişkilerinde gerekli olan bilgi ve beceriyi edinir. Ayrıca duygu ve düşünceleri gelişir, bunları rahatlıkla ifade eder. Bunun yanında ilköğretimde verilen eğitim ileri kademelerdeki eğitimin de temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle ilköğretimde verilen eğitim ne kadar iyi olursa sonraki eğitim dönemindeki başarı da buna paralel olarak o oranda iyi olacaktır. Bunun için özellikle mihver derslerin eğitiminin iyi bir şekilde verilmesi gerekir. Özellikle birleştirilmiş sınıflarda verilen eğitim, dikkat edilmesi gereken önemli bir konudur. Çünkü bu çocuklar birleştirilmiş sınıflardan sonra ilköğretimin ikinci kademesine geçecekler ve bağımsız sınıflarda eğitim göreceklerdir. Aldıkları eğitim yeterli değil ise büyük sorunlar çıkacaktır. Özellikle mihver dersler bu kademedeki derinlemesine işlenir. İlköğretimin ilk kademesindeki Sosyal Bilgiler dersinin içinde bulunan bazı disiplinler ileride bağımsız ders haline gelmektedir. Bu sebeple Sosyal Bilgiler dersindeki başarı ve başarısızlık bu dersi takip eden diğer dersleri de etkilemektedir.

Bireyin toplumsallaşmasında ve iyi bir yurttaş olmasında Sosyal Bilgiler dersi çok önemlidir. Bunun için bireyin temellerinin sağlam olması gerekir. Özellikle birleştirilmiş sınıflarda okuyan öğrenciler, buldukları çevre bakımından bağımsız sınıflarda özellikle de şehir merkezlerinde

okuyan öğrencilere göre şanssız bir durumdadır. Çünkü birleştirilmiş sınıflarda okuyan öğrenciler, aldıkları eğitimi destekleyecek çevre koşullarına sahip değildir ve bunun sonucunda şehir yaşamına geçtiği zaman büyük sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Ayrıca bu çocuklar yanında bulunduğu çevrede de karşı karşıya kaldığı sorunları çözmede yetersizdir. Örneğin, arazi meseleleri, töre cinayetleri gibi olaylar daha çok köylerde, kırsal kesimlerde görülmektedir. Bunun en büyük sebeplerinden birinin, buralarda yaşayan insanların yeterli ve gerekli eğitimi alamamış olmaları olduğu söylenebilir. Özellikle bu konuda Sosyal Bilgiler dersi büyük önem arz etmektedir. Sosyal Bilgiler dersi, bireye toplumsallaşması, bulunduğu çevreye uyum sağlaması, çevresini güzelleştirmesi için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmayı amaçlar ve iyi bir yurttaş yetiştirmek suretiyle, bireyin ve toplumun uygarlık seviyesini yükseltmeyi hedeflemektedir.

Ülkemizde özellikle kırsal kesimde sosyo-ekonomik ve coğrafi koşulların bir sonucu olarak ortaya çıkan ve birden fazla sınıfın bir arada eğitim görmesi esasına dayanan birleştirilmiş sınıf eğitiminin doğurduğu sorunların neler olduğunun bilinmesine ve bu sorunların da nasıl çözümleneceğine ilişkin önerilerin geliştirilmesine büyük ihtiyaç vardır. Bu nedenle birleştirilmiş sınıflarda sürdürülen eğitimin, her yönüyle ele alınarak incelenmesi gerekmektedir. Bu yönüyle bu araştırmanın bulgularının, birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlere, onlara rehberlik yapan müfettişlere, ayrıca eğitim fakültelerinin ilköğretim bölümü sınıf öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören öğrencilere büyük yararlar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmayla, birleştirilmiş sınıf ortamı içinde eğitimlerini sürdürmekte olan 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde öngörülen kazanımlara ne derece eriştiği, dolayısıyla da ne derece başarı gösterdiklerini belirlemek amaçlanmaktadır. Bu amaca ulaşmak için şu sorulara yanıt aranmıştır.

1. Birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören 4. sınıf öğrencileri ile bağımsız sınıflarda öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinin kazanımlarına erişimleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2. Tek öğretmenli birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören 4. sınıf öğrencileri ile iki ve üzeri öğretmenli birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinin kazanımlarına erişim düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3. Birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören 4. sınıf kız ve erkek öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinin kazanımlarına erişim düzeyleri

arasında anlamlı fark var mıdır?

Yöntem

Bu araştırmada betimsel-tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan araştırmalar için kullanılır (Kaptan 1991: 59).

Evren Örneklem

Araştırmanın evrenini; Samsun ili ve ilçelerine bağlı tüm ilköğretim okullarındaki bağımsız sınıflarda eğitim gören 17875, birleştirilmiş sınıflarda eğitim gören 5178 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemeye gitmek için oransız küme örnekleme yöntemi kullanılmış, 3000 adet “Sosyal Bilgiler Başarı Testi” dağıtılmış, geri dönüşü sağlanabilen 364 tek öğretmenli, 790 iki öğretmenli birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören toplam 1154 öğrenci ile bağımsız sınıflarda öğrenim gören 724 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen “Bilgi Formu” ve “Sosyal Bilgiler Başarı Testi” kullanılarak elde edilmiştir. Sosyal Bilgiler Başarı Testi geliştirmek için önce 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinden “İyi Ki Var” ünitesi seçilmiştir. Seçilen bu ünite ile ilgili soru havuzu oluşturmak üzere ünite için belirtilen kazanımlar ve yapılması önerilen etkinlikler göz önüne alınarak bir konu örüntüsü oluşturma yoluna gidilmiştir. Bu çerçevede, yeni ilköğretim programının pilot uygulamasında 4. sınıf öğretmeni olarak görev yapan 4 öğretmen, 3 ilköğretim müfettişi ile 3 üniversite öğretim elemanından uzman görüşü alınarak beş ana başlıktan oluşan bir konu örüntüsü oluşturulmuştur.

Oluşturulan bu liste çerçevesinde her konu hakkında gerekli taramalar yapılarak konuların içeriklerine göre değişen oranlarda 74 sorudan oluşan bir başarı testi hazırlanmış ve bu soruların üniteyi kapsayıp kapsamadıkları konusunda, 4. sınıf öğretmeni olarak görev yapan 4 öğretmen, 3 ilköğretim müfettişi ile 3 üniversite öğretim elemanından uzman görüşü alınmıştır. Hazırlanan bu test bu üniteyi bir önceki yıl işlemiş olan 2 farklı okuldan toplam 210 5. sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Testin güvenilirliği için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır.

Hesaplama sonucunda madde güçlük indeksi 0,30'dan düşük olan sorular başarı testinden çıkarılmıştır. Bu çerçevede soru sayısı 36'ya inmiştir. 36 soruluk bu Sosyal Bilgiler Başarı Testi'nin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0,90 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Veriler, bilgisayar ortamına aktarılarak analiz edilmiştir. Verilerin istatistiksel çözümlemesi için bilgisayarda SPSS programından yararlanılmıştır. 1., 2. ve 3. problemlerle ilgili veriler t-testi ile çözümlenmiştir.

Bulgular

İlköğretim dördüncü sınıfta okuyan öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin kazanımlarına erişim düzeyleri arasında, sınıflarının birleştirilmiş ya da bağımsız olmasının bir fark yaratıp yaratmadığını belirlemek için uygulanan başarı testi puanları arasındaki farkın anlamlılığı t-testi ile çözümlenmiş ve bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Birleştirilmiş Sınıflardaki 4. Sınıf Öğrencileri ile Bağımsız Sınıflardaki 4. Sınıf Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Başarı Testi Puanlarına İlişkin t-Testi Tablosu

ÖĞRENCİLER	n	\bar{x}	ss	t	p
Birleştirilmiş	1154	16,33	5,66		
Bağımsız	725	19,33	5,86	10,92	0,000

$p < 0,05$

Öğrencilerin okudukları sınıfların birleştirilmiş ya da bağımsız olmasının, öğrencilerin kazanımlara erişim düzeyleri arasında anlamlı bir fark oluşturduğu görülmüştür.

Tek öğretmenli birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören 4. sınıf öğrencileri ile iki ve üzeri öğretmenli birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinin kazanımlarına erişim düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ile ilgili

bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Birleştirilmiş Sınıflarda Öğrenim Gören 4. Sınıf Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıfların Birleştirilme Şekline Göre Sosyal Bilgiler Başarı Testi sonuçları

Sınıfların birleştirilme şekline göre	n	\bar{x}	ss	t	p
Tek Öğretmenli	364	16,33	5,95	,005	0,996
İki ve Üzeri Öğretmenli	790	16,33	5,82		

$p < 0,05$

Tek öğretmenli birleştirilmiş sınıflarda eğitim gören 4. sınıf öğrencileri ile iki ve üzeri öğretmenli birleştirilmiş sınıflarda eğitim gören 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi kazanımlara erişim düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören 4. sınıf kız öğrenciler ile 4. sınıf erkek öğrencilerin başarıları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek için öğrencilerin “Sosyal Bilgiler Başarı Testi”nden aldıkları puanlar t–testi ile çözümlenmiş ve bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Başarı Puanlarının t–Testi Sonuç Tablosu

ÖĞRENCİLER	n	\bar{x}	ss	t	p
Kız Öğrenciler	624	16,53	5,885		
Erkek Öğrenciler	530	16,10	5,829	1,244	0,214

$p > 0,05$

Elde edilen bulgular sonucunda birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören 4. sınıf kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark çıkmamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören 4. sınıf öğrencileri ile bağımsız sınıflarda öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinin kazanımlarına erişimleri arasında bağımsız sınıflarda okuyan 4. sınıf öğrencileri lehine anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Sınıfların birleştirilmiş ya da bağımsız olmasının mihver ders eğitimini etkileyen bir faktör olduğunu söyleyebiliriz. Buradan yola çıkarak sarmal eğitim anlayışı ile hazırlanan ilköğretim programında yer alan ifade ve beceri derslerinin eğitiminde de sınıfların birleştirilmiş ya da bağımsız olmasının etkili olabileceğini söyleyebiliriz.

Kılınç (2005) tarafından yapılan; “Birleştirilmiş ve Normal Sınıflarda Okuyan 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe ve Matematik Derslerindeki Başarılarının Karşılaştırılması” adlı çalışmada normal öğretim yapan okullardaki 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre Türkçe ve Matematik dersinde daha başarılı oldukları sonucu, elde edilen bulguları destekler niteliktedir. Ayrıca Oran’ın (2003) yapmış olduğu “Birleştirilmiş ve Bağımsız Sınıflarda Öğrenim Gören Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Bilişsel Hedeflerine Ulaşma Düzeyi” çalışmada elde ettiği sonuçlar, bulgularımızı destekler niteliktedir. Bununla birlikte Veenman (1995) tarafından ileri sürülen bağımsız sınıflar ile birleştirilmiş sınıflar arasında yapılan eğitim arasında kayda değer bir fark olmadığı görüşü ise elde edilen sonuç çerçevesinde desteklenmemektedir. Mason ve Burns’ın (1996) birleştirilmiş sınıflardaki eğitimin, bağımsız sınıflardaki eğitime göre öğrenci başarısına az da olsa olumsuz bir etkisi olduğu görüşü, elde edilen bulguları destekler niteliktedir. Bu sonucun oluşmasında, birleştirilmiş sınıflı okulların daha çok kırsal bölgelerde olması sebebiyle çevre faktörünün etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca Öztürk’ün (1980) 1968 İlkokul Programı üzerine yapmış olduğu çalışmasında belirttiği birleştirilmiş sınıflarda karşılaşılan sorunların giderilmesine yönelik yeni ilköğretim programında bir düzenleme yapılmamasının da etkili olduğu söylenebilir. Özben’in (1997) yapmış olduğu çalışmada da benzer sonuçlar bulunmuştur. Bunların yanında birleştirilmiş sınıflarda eğitim için Eğitim Fakültelerinde uygulanan Sınıf Öğretmenliği Programı incelendiğinde yeterli eğitimin verilemediği söylenebilir. Bu sorun sadece Türkiye’ye özgü bir durum değildir. Gibson’un (1994) birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenler üzerine yaptığı çalışmada da birleştirilmiş sınıf eğitimi ile ilgili hemen hemen aynı sorunlar tespit edilmiştir.

Sınıfların bağımsız ya da birleştirilmiş olması başarıyı etkileyen bir faktör

olarak görülebilir. Şahin (2003) tarafından yapılan “Birleştirilmiş Sınıflar Uygulamasına ilişkin Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmada öğretmenlerin birleştirilmiş sınıflarda görev almak istemediklerini belirtmeleri de, birleştirilmiş sınıflarda eğitimin isteksiz yapıldığını ortaya koymaktadır.

Tek öğretmenli birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören 4. sınıf öğrencileri ile iki ve üzeri öğretmenli birleştirilmiş sınıflarda öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinin kazanımlarına erişim düzeyleri arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu sonuca göre; öğrencinin öğrenim gördüğü sınıfın, bağımsız sınıf olmadıktan sonra iki ya da daha fazla sınıfın birleşmesiyle olmuş olmasının öğrencinin başarısına önemli bir etkisinin olmadığını söyleyebiliriz. Öğrenci başarısında en büyük etken öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıflarının birleştirilmiş ve bağımsız olmasıdır.

Birleştirilmiş sınıflarda eğitim gören 4. sınıf kız ve erkek öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinin kazanımlarına erişim düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuçla birlikte Candan (1990) tarafından ilköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi derslerinin amaçlarının gerçekleştirme düzeyi üzerine yapılan çalışmada cinsiyetlere göre, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi derslerinde amaçların gerçekleştirme düzeylerinde önemli bir farkın bulunmamış olması da çalışmamızın sonuçları ile paralellik göstermektedir. İlköğretim 4. sınıf çağı kız ve erkek çocuklar arasında cinsiyet farkının ön plana çıktığı bir dönem olmaması bu sonucun oluşmasında etkilidir denebilir.

Birleştirilmiş sınıflarda yapılan eğitim- öğretim faaliyetleri için bağımsız sınıflardan ayrı ve birleştirilmiş sınıfların birleştirilme şekillerine uygun biçimde yapılandırılmış bir program uygulaması yapılabilir. Sınıf Öğretmenliği programlarında birleştirilmiş sınıf uygulamalarına yönelik derslere ve bu derslere yönelik uygulamalara daha fazla yer verilebilir. Birleştirilmiş sınıflarda görevli sınıf öğretmenleri için birleştirilmiş sınıflarda eğitim üzerine, öğretmenlerin sorunlarını çözmeye yönelik belirli aralıklarla ve çağın gereklerine uygun hizmet içi eğitimler verilebilir. Birleştirilmiş sınıflara en az iki öğretmen gönderilerek mihver derslerin işlenişinde ortaya çıkan sorunlar kısmen giderilebilir. Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin aldıkları eğitimin öğrenci başarısını nasıl etkilediği üzerine derinlemesine çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- ANDERSON, L., K. M., SIROTA, R. & MAZURIER, M. (1991).“ Elementary Education in France”, **The Elementary School Journal**, September Volume 9-1, pp. 79-95.
- AKPINAR, B., TURAN, M. ve GÖZLER, A. (2006) “Birleştirilmiş Sınıflarda Görev Yapan Öğretmenlerin Yeni İlköğretim Müfredatına İlişkin Görüş ve Önerileri” **Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi**, Ankara 14–16 Nisan 2006, 2. Cilt, s. 403–414
- BAŞAR, E. (2003) **Genel Öğretim Yöntemleri**, Samsun: Kardeşler Matbaası.
- BİNBAŞIOĞLU, C. (1999). **Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim**, Ankara: Anı Yayıncılık
- DALKA, S. (2006) “ Birleştirilmiş Sınıflı Köy Okullarının Problemleri ve Durum Tespiti: Doğu Beyazıt Örneği” **Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi** Ankara 14–16 Nisan 2006, 2. Cilt, s. 415–420
- DPT (2001). **3. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Okul Öncesi Eğitim- İlköğretim- Özel Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu**. Ankara, Yayın No; DPT:2598-ÖİK:609, s. 21-37.
- FİDAN, N. ve BAYKUL, Y. (1993). **Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim Öğretmen Rehberi**, Milli Eğitim Bakanlığı ve Unicef Türkiye Temsilciliği, Ankara.
- GIBSON, I. W. (1994) “Preparing Teachers for Rural Education Settings in Australia: Issues of policy, Pratica and Quality”, **The Annual Meeting of the American Educational Research Association**, New Orleans, LA. 4-8 April, 8-15.
- KAPTAN, S. (1991) **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**, Ankara: Rehber Yayınevi
- KILINÇ, S. (2005) **Birleştirilmiş ve Normal Sınıflarda Okuyan 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe ve Matematik Derslerindeki Başarılarının Karşılaştırılması**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- MASON, D. A.& BURNS R. B. (1995) “Teachers’ Views of Combination Classes”, **The Journal of Educational Research**, September-October, Volume: 89/1, pp. 36-45.
- MASON, D. A. & DOEPNER R. W. (1998) “Principals’ Views of Combination Classes”, **The Journal of Educational Research**,

January- February, Volume: 91/ 3, ss. 160-172.

MASON, D. A., STIMSON, J. (1994). **National Survey Of Combination And Nongraded Classes**, California: California Educational Research Cooperative.

ORAL, B. ve ŞENTÜRK, H. (1998) "Farklı Branşlardan Mezun Olup Sınıf Öğretmeni Olarak Atanan Öğretmenlerin Mesleki Yeterliliklerine İlişkin Müfettiş ve Öğretmenlerin Algıları". **Eğitimde Yansımalar: IV Cumhuriyetin 75. Yılında ilköğretim 1. Ulusal Sempozyumu**, Ankara, 27-28 Kasım, 95-108.

ORAN, T. (2003) **Birleştirilmiş ve Bağımsız Sınıflarda Öğrenim Gören Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Bilişsel Hedeflerine Ulaşma Düzeyi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZBEN, K. (1997). **Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZTÜRK, H. (2001). **Belçika'da ve Türkiye'de Zorunlu Eğitim**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Öztürk, T. (1980) **İlkokul Programının Birleştirilmiş Sınıflarda Uygulanmasından Ortaya Çıkan Problemler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

RAND, A. SCHWARTZ P. (1999). **Return Of The Primitive: The Anti-Industrial Revolution**, New York: Penguin Group Boks.

ŞAHİN, A. E. (2003) "Birleştirilmiş Sınıflar Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri", **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 25, s. 166-175.

VEENMAN, S. (1995). "Cognitive and Noncognitive Effects of Multigrade and Multi-Age Classes: A Best-Evidence Synthesis", **Review of Educational Research**, Volume: 65/4, p. 319-381.